

Asia: VN/23654/2021/

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle arkistointilaiksi ja laiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Työterveyslaitos kiittää mahdollisuudesta lausua arkistolainsäädännön uudistuksesta.

Työterveyslaitos pitää erittäin tärkeänä sitä, että arkistolaki uudistetaan ja saadaan ajan tasalle.

Hallituksen esityksen luonnoksessa on monia kannatettavia kohtia. Arkistointilain soveltamisalan yhtenäistäminen viranomaisten asiakirjojen julkisuudesta annetun lain sekä julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain kanssa on hyvä lähtökohta. Kansallisarkiston roolin selkeyttäminen lain tasolla on kannatettavaa.

Työterveyslaitos pitää kannatettavana sitä, että lailla selkeytettäisiin myös tietosuojalainsäädännön soveltamista yleisen edun mukaisessa arkistointitarkoituksessa tapahtuvaan henkilötietojen käsittelyyn. Tietosuojalainsäädännön yhteensovittamisesta arkistointilainsäädännön kanssa on hallituksen esitysluonnoksessa kiitettävästi pohdintaa.

Arvonmäärityksen periaatteista ja menettelyistä säätäminen lain tasolla on hyvä ratkaisu, samoin arkistoinnin oikeasuhtaisuuden arviointi tietosuojan kannalta lain tasolla. Arvonmäärityksen periaatteet eivät kuitenkaan ole kovin tarkat. Erityisesti herättää kysymyksiä, millä perusteella tehdään tapauskohtainen harkinta aineiston pysyvistä säilytyksestä, ja miten se on käytännössä mahdollista toteuttaa. Tapauskohtainen harkinta edellyttää paljon osaamista ja resursseja varsinkin isojen aineistojen kohdalla. Tietosuojalainsäädännön näkökulmasta olisi myös kannatettavaa saada

vielä esitettyä tarkempia suuntaviivoja sille, miten henkilötiedot tulisi ottaa huomioon aineiston arvonmäärityksessä, jotta henkilötietoja ei arkistoida silloin, kun se ei aidosti ole tarpeellista.

On hyvä, että lakiesityksessä vaikuttaa olevan joustoa sen suhteen, miten prosessi uuden arkistointipäätöksen saamiseksi käynnistetään. Työterveyslaitos pitää kannatettavana sitä, että viranomaisen tulisi panna arkistointia koskeva asia vireille, jos arkistointia koskeva päätös on vanhentunut. Työterveyslaitos kuitenkin toivoo, että tässä menettelyssä otetaan huomioon uuden arkistointipäätöksen vaatima viranomaisen valmistelu-aika ja käytettävissä olevat resurssit. Tämä olisi erityisen tärkeää tilanteessa, jossa arkistointipäätös voisi olla takautuva ja siten koskea suurta määrää asiakirjoja.

Yhteinen arkistointipäätös herättää kysymyksiä siitä, miten esimerkiksi tietyn alan toimijoista osaa koskeva erityislainsäädäntö – kuten potilaslainsäädäntö – otettaisiin huomioon. Jos viranomaisen arkistointipäätöksen lisäksi on mahdollista hakea hallinnonalan yhteistä arkistointipäätöstä, mikä olisi näiden päätösten soveltamisjärjestys?

Tietosuojan näkökulmasta hallituksen esityksen luonnoksessa oli kattavasti pohdintaa, mutta myös joitakin tarkennusta vaativia kohtia. Luonnoksessa mainitaan, että tietosuojalainsäädäntö koskee lähtökohtaisesti vain eläviä henkilöitä. On kuitenkin otettava huomioon, että kuolleista henkilöistä voi olla sellaista tietoa, joka on yhdistettävissä elossa oleviin henkilöihin.

Esitysluonnoksen mukaan ”Pysyvä säilyttäminen tapahtuu yleisen edun mukaisessa arkistointitarkoituksessa. Arkistointia ei tarvitse tässä suhteessa perustella henkilötietojen arkistoinnin oikeusperusteen puolesta.” Tämä herättää kuitenkin kysymyksiä, miten yleisen tietosuojasetuksen 5 artiklan e) -kohdan mukaiset tekniset ja organisatoriset toimenpiteet varmistetaan. Kokonaisuutena on syytä kiinnittää huomiota, että edellä mainittu tietosuojasetuksen kohta koskee säilytyksen rajoittamisen periaatetta, joten lähtökohtana tulisi olla pikemminkin säilytysajan rajaaminen kuin pitkäaikainen säilyttäminen.

Myös luonnoksessa mainittu elinkaariajattelu herättää kysymyksen yhteensopivuudesta tietosuojaperiaatteiden kanssa. Tietosuojasetuksen mukaisesti henkilötiedot on säilytettävä muodossa, josta rekisteröity on tunnistettavissa ainoastaan niin kauan kuin on tarpeen tietojen käsittelyn tarkoitusten toteuttamista varten.

Elinkaariajattelu edellyttää tietynlaista tapauskohtaista harkintaa, joka vaikuttaa osin arvonmääritykseen. Tietosuojan osalta näkökulmaksi nostetaan, että vain poikkeuksellisesti aineisto voitaisiin katsoa niin merkittäväksi, että sen säilyttäminen muuta käyttötarkoitusta varten olisi perusteltua. Lisäksi luonnoksessa esitetään, ettei arvonmääritys perustuisi ainoastaan rekisterinpitäjien toimintaan, vaan arkistoinnin suunnittelusta vastaisi Kansallisarkisto. Tämä nähdään arkistointiviranomaiselle keskitettynä tehtävänä.

Mikäli aineiston arvonmääritys edellyttää tapauskohtaista harkintaa aineistokohtaisesti, voidaanko se tehdä suurempia linjoja katselmoimalla? Näiltä osin hallituksen esitysluonnos ei täysin vastaa esitettyä tavoitetta yhteensovittaa tiedonhallintalain ja tietosuojan elinkaariajattelua.

Koivula Antti
Työterveyslaitos

Kuurne Aija
Työterveyslaitos